

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

Rivne - 2026

ISSN 2522-1590 (Online)
ISSN 2522-1582 (Print)

Випуск XVIII

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**
м. Рівне – 2026

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

**Rivne
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

До 85-річчя Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Рівне - 2026

УДК 780.8:780.64

I-90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 5 від 18 травня 2026 р.*

I-90 Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Вип. 18 / упоряд.: С. Д. Цюлюпа ; ред. кол.: С. Д. Цюлюпа, Я. В. Сверлюк, О. П. Палаженко та ін. – Рівне : НУВГП, 2026. – 157 с.

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, рішення від 25.01.2024 № 183. Ідентифікатор медіа R30-02251.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» індексується міжнародними наукометричними базами даних Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print).

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Цюлюпа Степан Данилович**, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Сверлюк Ярослав Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Палаженко Олег Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка;

Lato Piotr (Лято Пьотр), доктор габлітований, професор, проректор з наукової та творчої роботи Академії музики у Кракові імені Кшиштофа Пендерецького (Республіка Польща);

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Славінська Рада, доктор мистецтвознавства, професор Академії музичного, танцювального та образотворчого мистецтва в Пловдиві (Республіка Болгарія);

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Громченко В.В., доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Буркацький З.П., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Овчар О.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Слупський В.В., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України;

Цюлюпа Н.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Закопєць Л.М., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, директор Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької.

Упорядник: професор Цюлюпа С. Д.

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2026

© Національний університет водного господарства та природовикористання, 2026

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Вовк Р.А. Ювіляри НМАУ – корифеї духового мистецтва України!.....	5
Кушнір А.Я., Пухляк М.Є. Міжнародний фестиваль «Kyiv Flute Days» (Київські флейтові дні) в українському і світовому соціокультурному просторі.....	17
Цюлюпа С.Д. Відділ духових та ударних інструментів Бурштинської ДМШ в музичній культурі Прикарпаття.....	23
Мельник О.Ю. Величний поступ військових духових оркестрів України: історія, функціонування та сучасні трансформації.....	37
Подольчук В.В., Цюлюпа Н.Л. Творчі здобутки Володимира Гриця в контексті діяльності Тернопільського муніципального духового оркестру «Воля».....	44
Гнатишен І.С. Циклова комісія духових та ударних інструментів Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв у системі музичної освіти Поділля.....	49
Лисий Р.О. Традиції та сучасні тенденції розвитку духових оркестрів Хмельниччини.....	54
Димченко С.С., Димченко К.С., Печерська І.О. Еволюція ролі ударних інструментів у музичному мистецтві ХХ століття.....	59

Педагогіка та методика духового виконавства

Бондарчук В.І. Засоби виконавської виразності гри на хроматичній валторні: педагогічний та виконавський аспекти.....	66
Вар'янюк О.І. Арії для труби в ораторіях Г.Ф. Генделя. Технічні та стилістичні труднощі.....	75
Андрусенко С.Л. Кларнетове виконання романтизму ХІХ століття та його роль у розвитку кларнетової музики.....	81
Ткачук В.В. Оркестрове виконавство як чинник професійного розвитку студента – інструменталіста.....	86
Концевич О.Ю. Новостворені тренажери-аналізатори виконавського видиху для виконавців на духових інструментах.....	91
Дондаков Ю.М. Камерний ансамбль у процесі формування молодого музиканта: мій досвід.....	96
Кашперський В.П. Основні етапи підготовки трубача до конкурсного виступу: психологічні та методологічні аспекти.....	101
Терлецький М.М., Палащенко О.П. Музична пам'ять музиканта-духовика та шляхи її вдосконалення.....	106
Закопеч М.Л. Розвиток музично-слухової уваги у структурі професійної підготовки музиканта-духовика.....	112
Малоголовець О.Ю. Інноваційні технології формування музичних здібностей музиканта-ударника.....	118
Пастушок Т.В. Особливості діяльності диригента дитячого оркестрового колективу в умовах сучасності.....	122
Сиротюк Д.М., Петришин Д.М., Ворончак І.І. Роль і функції керівника ансамблевого колективу в музично-педагогічному процесі.....	127
Филипчук М.С. Специфіка навчання здобувачів вищої освіти в естрадному оркестрі на кафедрі естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.....	132

Сивохіп С.В., Саморук В. Макух Д.Є. Інструментально-виконавська підготовка вчителів музичного мистецтва: зміст і шляхи реалізації.....	136
Дупіряк П.О. Педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби	142
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2014–2026 роки)	146

УДК 785.12(477.43)

Лисий Ростислав Олегович*магістрант кафедри духових та ударних**інструментів факультету музичного мистецтва**Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-6040-3733>

ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДУХОВИХ ОРКЕСТРІВ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Анотація. У статті досліджено процес становлення та розвитку духових оркестрів Хмельниччини від другої половини XX століття до сучасності. Проаналізовано роль мистецької освіти у формуванні виконавських традицій, охарактеризовано діяльність провідних колективів регіону, визначено жанрові особливості та репертуарну політику духових оркестрів. Окреслено основні тенденції розвитку духового виконавства в умовах сучасних соціокультурних викликів.

Ключові слова: духова музика, духовий оркестр, Хмельниччина, виконавська традиція, репертуар, музична освіта.

Abstract. The article explores the process of formation and development of wind orchestras in the Khmelnytskyi region from the second half of the twentieth century to the present. The role of art education in shaping performance traditions is analyzed, the activities of leading ensembles in the region are characterized, and the genre-specific features and repertoire policy of wind orchestras are identified. The main trends in the development of wind performance in the context of contemporary socio-cultural challenges are outlined.

Keywords: wind music, wind orchestra, Khmelnytskyi region, performance tradition, repertoire, music education.

Постановка проблеми. У сучасному музикознавстві особливої актуальності набуває дослідження регіональних виконавських традицій, що формують національний культурний простір. Духове мистецтво, як важливий компонент музичної культури України, відіграє значну роль у збереженні історичних традицій та формуванні сучасної мистецької практики.

Хмельниччина є одним із регіонів, де духове виконавство має глибокі традиції та водночас демонструє активну трансформацію в умовах сучасності. Проте питання комплексного аналізу розвитку духових оркестрів цього регіону, з урахуванням історичного досвіду та новітніх тенденцій, залишається недостатньо висвітленим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку духового мистецтва в Україні розглядається у вітчизняному музикознавстві в історико-культурному, теоретичному та виконавському аспектах (В. Апатський, Р. Вовк, В. Богданов, В.Посвалюк), зокрема через дослідження еволюції музичного мистецтва та становлення духової традиції.

Питання формування національного духового інструментарію, історичних передумов розвитку та еволюції духової музики висвітлюються у працях, присвячених історії української музичної культури (П. Круль), де акцентується увага на становленні традицій духової музики в контексті національної музичної системи.

Вагоме місце у сучасних дослідженнях посідають праці, у яких розглядається як загальний розвиток духового мистецтва України, так і регіональні процеси його функціонування, зокрема на Рівненщині та Хмельниччині (С. Цюлюпа). У цих дослідженнях аналізуються особливості становлення духових оркестрів, їх соціокультурна роль, а також тенденції розвитку в умовах трансформацій музичного середовища.

Водночас комплексне вивчення розвитку духових оркестрів Хмельниччини як цілісного історико-культурного явища залишається недостатньо розробленим, що визначає актуальність подальших досліджень.

Метою статті є дослідження традицій та сучасних тенденцій розвитку духових оркестрів Хмельниччини, визначення їх ролі у культурному просторі регіону та виявлення основних напрямів еволюції жанру. Наукова новизна полягає у комплексному аналізі трансформації духових оркестрів Хмельниччини в умовах соціокультурних змін кінця XX – початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу. У сучасному музикознавстві особливої актуальності набуває дослідження регіональних виконавських традицій, що формують національний культурний простір. Духове мистецтво, як важливий компонент музичної культури України, відіграє значну роль у збереженні історичних традицій та формуванні сучасної мистецької практики.

Хмельниччина є одним із регіонів, де духове виконавство має глибокі традиції та водночас демонструє активну трансформацію в умовах сучасності. Проте питання комплексного аналізу розвитку духових оркестрів цього регіону, з урахуванням історичного досвіду та новітніх тенденцій, залишається недостатньо висвітленим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку духового мистецтва в Україні розглядається у вітчизняному музикознавстві в історико-культурному, теоретичному та виконавському аспектах (В. Апатський, Р. Вовк, В. Богданов, В.Посвалюк), зокрема через дослідження еволюції музичного мистецтва та становлення духової традиції.

Питання формування національного духового інструментарію, історичних передумов розвитку та еволюції духової музики висвітлюються у працях, присвячених історії української музичної культури (П. Круль), де акцентується увага на становленні традицій духової музики в контексті національної музичної системи.

Вагоме місце у сучасних дослідженнях посідають праці, у яких розглядається як загальний розвиток духового мистецтва України, так і регіональні процеси його функціонування, зокрема на Рівненщині та Хмельниччині (С. Цюлюпа). У цих дослідженнях аналізуються особливості становлення духових оркестрів, їх соціокультурна роль, а також тенденції розвитку в умовах трансформацій музичного середовища.

Водночас комплексне вивчення розвитку духових оркестрів Хмельниччини як цілісного історико-культурного явища залишається недостатньо розробленим, що визначає актуальність подальших досліджень.

Метою статті є дослідження традицій та сучасних тенденцій розвитку духових оркестрів Хмельниччини, визначення їх ролі у культурному просторі регіону та виявлення основних напрямів еволюції жанру. Наукова новизна полягає у комплексному аналізі трансформації духових оркестрів Хмельниччини в умовах соціокультурних змін кінця XX – початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Друга половина XX століття стала періодом інтенсивного розвитку духового виконавства на Хмельниччині. Важливу роль у цьому процесі відіграла система мистецької освіти, представлена мережею дитячих музичних шкіл, шкіл мистецтв, а також спеціалізованих навчальних закладів – Кам'янець-Подільського училища культури, Хмельницького музичного коледжу імені В. І. Заремби та Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка.

Ці установи забезпечували підготовку професійних кадрів, формували виконавські традиції та сприяли розвитку оркестрової культури регіону. Завдяки цьому зростала не лише кількість музикантів, а й якість виконавства, що проявлялося у вдосконаленні ансамблевої гри, розвитку диригентської школи та розширенні репертуару.

Особливості регіональної виконавської школи проявлялися у поєднанні професійного підходу з елементами народної музичної традиції. Це зумовило формування самобутнього стилю, який вирізнявся мелодичною виразністю, ритмічною чіткістю та динамічною гнучкістю.

За даними дослідження С. Д. Цюлюпи, на початку 1990-х років у Хмельницькій області функціонувало близько 999 духових колективів різного типу – від шкільних до професійних. Така кількість свідчить про надзвичайно високий рівень поширення духового мистецтва в регіоні.

Духові оркестри виконували важливу соціокультурну функцію: брали участь у святкових заходах, фестивалях, урочистостях, забезпечували музичний супровід громадського життя. Вони були невід'ємною складовою культурного середовища як міст, так і сільських територій.

Серед провідних колективів того часу вирізнялися муніципальні та аматорські оркестри, які демонстрували високий рівень виконавської культури та організації.

На початку ХХІ століття духове виконавство зберігає свою значущість, однак функціонує в умовах нових соціокультурних викликів. Кількість духових оркестрів суттєво скоротилася – з 999 наприкінці ХХ століття до приблизно 100–110 у 2025 році.

Серед основних причин цього процесу: вплив воєнних подій; зменшення фінансування культурної сфери; урбанізаційні процеси; відтік молоді та професійних кадрів; зниження престижу професії керівника оркестру. Попри це, духове мистецтво продовжує активно функціонувати. Оркестри залишаються невід'ємною частиною святкової та культурної інфраструктури регіону.

Особливе місце у сучасному культурному просторі Хмельниччини займають професійні та навчальні духові оркестри. Зокрема, Хмельницький академічний муніципальний естрадно-духовий оркестр є одним із провідних колективів, який поєднує концертну, освітню та соціокультурну діяльність. Його репертуар охоплює широкий спектр творів – від класики до сучасної української музики.

Важливу роль відіграє духовий оркестр Хмельницького фахового музичного коледжу імені В. І. Заремби, який виконує функцію навчальної бази для підготовки майбутніх музикантів і диригентів.

Також активно функціонують муніципальні та аматорські колективи, які забезпечують безперервність традицій та популяризацію духового мистецтва на місцевому рівні.

Сучасний репертуар духових оркестрів Хмельниччини характеризується жанровою різноманітністю. Він включає: обробки народних мелодій; патріотичні твори; маршову музику; класичні композиції; джазові та естрадні аранжування; сучасну українську музику. Така репертуарна політика спрямована на розширення аудиторії, залучення молоді та адаптацію традиційного жанру до сучасних культурних потреб.

Серед ключових тенденцій розвитку духових оркестрів Хмельниччини можна виділити: поєднання традиційного та сучасного репертуару; активізацію фестивального руху; інтеграцію у міжжанрові мистецькі проекти; зростання ролі патріотичної тематики; використання нових концертних форматів; посилення соціальної функції оркестрів (благодійні виступи, підтримка ЗСУ).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розвиток духових оркестрів Хмельниччини має виразну історичну тяглість, що базується на потужній системі мистецької освіти та сформованих виконавських традиціях другої половини ХХ століття. Дослідження засвідчило, що саме освітні заклади регіону стали ключовим чинником формування професійного рівня оркестрового виконавства, забезпечивши підготовку музикантів і диригентів, які визначали художній розвиток колективів.

Встановлено, що наприкінці ХХ століття духове виконавство на Хмельниччині досягло піку кількісного розвитку, однак у подальший період зазнало суттєвого скорочення внаслідок соціально-економічних та воєнних чинників. Водночас, попри зменшення чисельності колективів, збереглася їхня культурна та соціальна значущість, що проявляється у постійній участі оркестрів у громадському та мистецькому житті регіону.

Сучасний етап розвитку характеризується трансформацією жанру, розширенням репертуарної політики та інтеграцією духових оркестрів у нові форми концертної та фестивальної діяльності. Це дозволяє стверджувати, що духові оркестри Хмельниччини не лише зберігають традиції, а й активно адаптуються до сучасних умов, забезпечуючи подальший розвиток жанру в регіональному культурному просторі.

Подальші наукові розвідки у сфері розвитку духових оркестрів Хмельниччини можуть бути спрямовані на більш детальне вивчення регіональних виконавських шкіл у контексті персоналій диригентів та педагогів, які формували оркестрову культуру. Окремого

дослідження потребує репертуарна еволюція духових колективів у різні історичні періоди, зокрема співвідношення академічного, народного та сучасного естрадного напрямів.

Актуальним також є аналіз впливу воєнних подій початку XXI століття на функціонування духових оркестрів, їхню організаційну структуру та концертну діяльність. Перспективним напрямом є вивчення ролі цифрових технологій і дистанційних форматів у популяризації духового мистецтва, а також інтеграції оркестрів у міжнародний культурний простір.

Початок XXI століття ознаменувався суттєвими структурними змінами в системі духових оркестрів регіону. Кількість колективів значно скоротилася, однак їх функціональна роль у культурному житті області залишилася стабільно важливою.

Сучасна система духових оркестрів Хмельниччини є багаторівневою і включає навчальні, муніципальні, аматорські та військові колективи, кожен із яких виконує специфічні функції у культурному просторі.

Ключову роль у підготовці майбутніх виконавців і диригентів відіграють оркестри мистецьких закладів освіти. Серед них особливо значущим є духовий оркестр Хмельницького фахового музичного коледжу імені В. І. Заремби під керівництвом Олександра Гуцала. Колектив виконує не лише концертну функцію, а й є базою практичної підготовки студентів-диригентів та інструменталістів.

Також важливими є навчальні духові оркестри дитячих музичних шкіл області, які забезпечують початковий рівень підготовки та формують майбутній кадровий потенціал регіону.

Центральне місце в сучасному культурному житті області займає Хмельницький академічний муніципальний естрадно-духовий оркестр під керівництвом Тараса Безнюка (диригент – Віталій Дячук).

Колектив функціонує як професійний мистецький центр, поєднуючи концертну, освітню та соціокультурну діяльність. Його репертуар охоплює класичну, естрадну, джазову та сучасну українську музику. Оркестр активно бере участь у міських і обласних заходах, фестивалях та благодійних проєктах, зокрема у підтримці Збройних Сил України.

Важливою особливістю діяльності колективу є співпраця з вокалістами та інструменталістами, що сприяє розширенню жанрових меж духової музики.

Окрему групу становлять військові оркестри, які поєднують церемоніальну, концертну та патріотично-виховну функції. Вони активно беруть участь у державних урочистостях, меморіальних заходах та культурних програмах регіону, підтримуючи традиції духової музики у військовому середовищі.

Важливою складовою сучасної системи є аматорські духові оркестри, які функціонують при будинках культури та мистецьких центрах. Серед них: духові оркестри Чемеровецького, Теофіпольського, Дунаєвського, Летичівського, Краси́лівського та інших районів; оркестри під керівництвом Віктора Ярем'юка, Михайла Роздайгори, Володимира Шевчука, Ігоря Боднара та інших керівників. Ці колективи забезпечують культурну активність громад і є важливою формою музичної самоорганізації населення.

Репертуар сучасних духових оркестрів Хмельниччини характеризується жанровою багатогранністю. Він включає обробки народної музики, патріотичні твори, маршову музику, класичні композиції, джазові та естрадні аранжування, а також твори сучасних українських композиторів. Серед ключових тенденцій розвитку: посилення ролі патріотичного репертуару; активізація фестивальної та конкурсної діяльності; інтеграція в міжжанрові мистецькі проєкти; розвиток open-air та концертно-театралізованих форм; розширення соціальної функції оркестрів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті дослідження встановлено, що розвиток духових оркестрів Хмельниччини має послідовну історичну тяглість, яка базується на сформованій системі мистецької освіти та виконавських традиціях другої половини XX століття. Саме заклади мистецької освіти регіону забезпечили підготовку музикантів і диригентів, які визначали художній рівень оркестрових колективів.

Доведено, що наприкінці ХХ століття духове виконавство в регіоні досягло піку кількісного розвитку, однак у подальший період зазнало скорочення внаслідок соціально-економічних та воєнних чинників. Попри це, духові оркестри зберігають стабільну соціокультурну значущість і залишаються важливою складовою культурного життя регіону.

Сучасний етап розвитку характеризується якісними змінами жанру, що виявляються в оновленні репертуару, розширенні концертних форматів та посиленні соціальної і патріотичної функцій духових колективів.

Водночас слід зазначити, що обсяг дослідження не дозволяє повною мірою охопити діяльність усіх духових оркестрів Хмельниччини, зокрема численних локальних аматорських колективів, які функціонують у територіальних громадах і становлять вагомий частину регіонального музичного середовища.

Список використаних джерел

1. Олійник М. В. Становлення та розвиток духового оркестрового виконавства на Хмельниччині. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2023. Вип. 15. С. 75–80.
2. Рудчук Ю. Духова музика України XVIII–XIX століть : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03. Київ, 2001. 28 с.
3. Рудчук Ю. А. Духова музика в Україні (XVIII–XIX ст.). Київ, 2006. 228 с.
4. Семочко О. Конкурси виконавців на духових та ударних інструментах в історії музичного мистецтва України : дипломна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр». Рівне, 2022. 63 с.
5. Цюлюпа С. Д. Духові оркестри України на межі XX–XXI ст. *Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя* : зб. наук. пр. / упоряд. С. Д. Цюлюпа. Рівне : Волинські обереги, 2008. Вип. 3. 147 с.